

Розділ II

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОЦЕСИ

УДК 342.533(035)(038)

DOI 10.59553/2518-7546-2024-22-3

Алла ПОГОРЄЛОВА

Доктор політичних наук, доцент (Київ).

Email: ap1940@ukr.net

ORCID: ap2880063

ПРОФЕСІЙНЕ ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ: ОСОБЛИВОСТІ, СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

***Анотація.** Розглядається професійне зміцнення парламенту як проблема забезпечення демократичного вибору України в біфуркаційному просторі XXI століття. З'ясовано, що парламент і суспільство є тими компонентами, від взаємодії яких вирішальною мірою залежить успіх політичної модернізації в Україні. Представницька форма правління слугує і для парламентської, і для професійної діяльності засобом реалізації наявних у країні її потенційно можливих розуму, чесності, справедливості.*

У контексті викликів XXI століття значно ускладнюються завдання, які має вирішувати національний парламент, помітно підвищується планка вимог до парламентаріїв, гостро ставиться проблема гуманізації політичного діалогу як у парламенті, так і в суспільстві. Реалізація потенціалу розвитку країни вимагає пошуку парламентом таких форм своєї роботи, які б враховува-

ли не лише позитивний досвід європейських країн, але й ту важливу обставину, що і стартові умови, і шляхи розвитку різних суспільств до демократії значно відрізняються один від одного.

Визначення характеру взаємодії держави і суспільства як співтворчості має ключове значення, адже відкриває шлях до розуміння значення культури парламентаризму, високого професіоналізму на базі позитивної науки, освіти, культури на кожному робочому місці в умовах демократичних трансформацій в Україні.

Ключові слова: парламент, парламентаризм, суспільство, держава, діалогізація парламентської комунікації, культура парламентаризму, культура демократії.

Трагічні події, пов'язані з війною, що розпочалася в Україні 24 лютого 2022 року (а за іншим обчисленням – з 2014 року), висвітили з одного боку героїзм справжніх патріотів, що своїм життям сплачують перемоги Українського духу в боротьбі за незалежність власної держави, а з іншого – гостро нагадують про всі негативні явища, процеси в нашому суспільному бутті після 24 серпня 1991 року, вимагають позбавитися ілюзій, реально дивитися на світ, що стрімко змінюється, на самих себе, розмірковувати щодо подій, а не лише емоційно занурюватися в них. Стає все більш очевидним, що в біфуркаційних умовах XXI століття для успішної реалізації демократичного, європейського вибору в Україні потрібні серйозні якісні зрушення в роботі всіх гілок влади, в масовій правосвідомості, культурі.

На наше переконання, лідерську роль у важкій тривалій роботі на шляху позитивних трансформацій покликаний відіграти високопрофесійний парламент, який у взаємодії із суспільством має вирішальною мі-

рою забезпечити успіх політичної модернізації в Україні, творення реального Майбутнього. Адже на базі забезпечення якісних правових передумов та ефективних форм діалогізації парламентської комунікації відбувається співтворчість держави і громадянського суспільства по забезпеченню якісної влади як на загальнонаціональному, так і місцевому рівні, яскравий вияв феномену синергії, культури парламентаризму, культури демократії [1].

Поняття професіоналізму в парламенті є достатньо складним і дискусійним. Виходячи з того, що парламент є певним чином внутрішньо структурованою і організованою цілісністю, логічно говорити не стільки про професіоналізм кожного окремого народного депутата як парламентарія, хоча і це дуже важливо, скільки про професіоналізм парламенту як цілісної системи. Судження щодо того, що така якість парламенту визначається насамперед професіоналізмом його апарату, який перебуває, образно кажучи, в епіцентрі законодавчого процесу, є носієм інституційної пам'яті організації, відповідають саме європейським підходам [2].

Водночас можна погодитися певною мірою з тим, що “ані наповнення парламенту відомими в Україні людьми, ані розподіл за віком і статтю загального складу, ані навіть його освітній рівень самі по собі ще не забезпечують ефективної діяльності депутатів” [3, с. 53]. В умовах дедалі складніших проблем, пов'язаних з викликами XXI століття, системними світовими кризами соціально-економічного характеру не слід дивуватися, що громадська думка щораз більше схиляється до вимоги щодо обов'язковості вищої освіти для кандидатів у депутати, наявності успішного досвіду попередньої роботи, відповідної репутації.

У будь-якому разі професіоналізм парламенту постає як внутрішня здатність законодавчого органу до виконання своїх конституційних повноважень, здійснення відповідних функцій. Значною мірою він обумовлений парламентськими цінностями, організаційною культурою парламенту, яка виявляється у формально-ієрархічній структурі організації, парламентських технологіях, системі лідерства, усталених стосунках із зовнішнім середовищем, поведінці парламентарів (мова, вміння додержуватися домовленостей і т. ін.).

Професіоналізм парламенту визначається, звісно, багатьма чинниками, залежить від багатьох складників, але особливої уваги заслуговує найважливіший орієнтир його розвитку, який слід розуміти, з нашої точки зору, як необхідність забезпечувати постійний конструктивний діалог влади і суспільства, їхню спільну ефективну законотворчу роботу, що впливає на послідовне підвищення рівня культури парламентаризму, культури демократії. Саме така ціннісна орієнтація з боку парламенту здатна гармонізувати роботу основних його підсистем: підсистеми, яку становлять народні депутати, підсистеми, яка складається з апарату парламенту, і підсистеми, яка включає в себе помічників-консультантів народних депутатів України, а також підсистему допоміжних служб.

Якщо перша підсистема діє на засадах самоуправління відповідно до Конституції України, законів України “Про статус народного депутата України”, Регламенту Верховної Ради України, який є законом, то друга підсистема – відповідно до Закону України “Про державну службу України”, а в третій підсистемі в кожного депутата можуть працювати особи на основі Положення про помічника-консультанта народного депутата України,

яке затверджено Постановою Верховної Ради України. Враховуючи, що для молодого українського парламенту часів незалежності розвиток професіоналізму є гострою актуальною проблемою, видається важливим здійснення спеціальної системи професійного навчання, яка б відбивала особливості самого парламенту, що складається із зазначених вище підсистем, використовувала і власні напрацювання, і світовий парламентський досвід. Адже законотворчі процедури в різних парламентах мають багато спільного, тому набуває великого значення вивчення досвіду здійснення парламентських технологій у країнах розвинених демократій (порядок підготовки і розгляд законопроектів у першому, другому, третьому читаннях; процедури здійснення інших функцій), його використання для удосконалення власної роботи [4].

Зазначимо, активні дії парламенту як восьмого, так і дев'ятого скликання з просування низки законів, зокрема пов'язаних із задекларованими владою демократичними реформами, сприймаються значною частиною суспільства з недовірою. Адже як у випадку, наприклад, з медичною реформою, є очевидними їхня недостатня обґрунтованість, спрямованість більшою мірою на заможних громадян, ніж на інтереси всього народу. Не завжди беруться до уваги застереження фахівців, відповідні науково-експертні, юридичні висновки. На відміну від попередніх скликань Верховної Ради України нині фахова думка парламентських комітетів важить набагато менше, ніж політичні резони депутатських фракцій, головам яких надано право ухвального голосу для попередньої підготовки і розгляду організаційних питань роботи Верховної Ради України, тоді як головам комітетів – право дорадчого голосу.

Англійський філософ, економіст, мислитель, політичний діяч Джон Стюарт Мілл якось зауважив, що “мистецтво законотворення, мабуть, більше, ніж усі інші види інтелектуальної праці, потребує не просто досвіду: професійними законотворцями можна стати тільки завдяки тривалому та надзвичайно ретельному навчанню” [5].

Починаючи з 1995 року, за ініціативою депутатів другого скликання, у парламенті була створена дієва система організації навчання і стажування народних депутатів України за підтримки міжнародних організацій і фондів, виходячи з потреб української сторони. Формувалася Координаційна рада з цих питань на чолі з діючими на той час віце-спікерами, яка мала у своєму складі представників усіх депутатських фракцій і груп, розглядала результати зарубіжних навчальних поїздок, пропозиції, висловлені її учасниками після повернення. Організаційно зазначену роботу забезпечував спеціально створений за постановою Президії Верховної Ради України науково-організаційний сектор у складі Головного організаційного управління Апарату Верховної Ради України, який, зокрема, забезпечував координацію планування навчальних поїздок у розрізі комітетів, фракцій, груп, дотримуючись вимоги пропорційного представництва в навчальних групах різних політичних сил відповідно до їхнього представництва в парламенті, включення до їх складу профільного спеціаліста Апарату. В парламенті існувала практика підготовки учасниками зарубіжних навчальних стажувань відповідних звітів, у яких вони зазначали, що вважали вельми корисним. Стажування за підтримки Програми сприяння парламентові України, в рамках Канадсько-Українського

законодавчого та міжурядового проекту, Британського урядового фонду НОУ-ХАУ, німецьких фондів Конрада Аденауера, Фрідріха Еберта, Ганнса Зайделя – сприяло пошуку нових підходів у роботі. Пропозиції щодо удосконалення вітчизняної парламентської практики розглядалися і враховувалися керівництвом Верховної Ради України.

Так, після вивчення досвіду роботи Аудиторського управління Великобританії, яке функціонує з 1866 року і відповідальне за свою роботу лише перед парламентом, після палких дискусій учасниками стажування було підготовлено відповідний законопроект, який ретельно опрацьовувався, і в результаті було створено Рахункову палату України.

Значний матеріал для роздумів надає досвід вельми успішного здійснення та реалізації таких навчальних програм.

17 березня 2016 року Верховна Рада України приймає постанову № 1035-VIII, якою позитивно оцінюється, підтримується низка рекомендацій, напрацьованих Місією Європейського парламенту під керівництвом П. Кокса щодо удосконалення роботи Верховної Ради України. Створюється за фінансової підтримки європейських партнерів Європейський офіс реформ, продовжує працювати програма “Рада” (за підтримки USAID), не вщухають розмови про парламентську реформу під гаслом “Від Апарату Верховної Ради України до Парламентської служби”, яка є відокремленою від національної державної служби. Кожна система має свої і переваги, і недоліки, але, як з’ясовується, і досі така реформа потребує доосмислення і доопрацювання. Допомога з боку партнерів – це прекрасно, але забувати власний позитивний досвід – не конструктивно.

Показово, що 19–20 червня 2002 року за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) для народних депутатів, що вперше були обрані до Верховної Ради України, був проведений єдиний за роки незалежності семінар за темою “Професіоналізм в парламенті”, в роботі якого взяв участь голова Комітету фінансового контролю Палати громад парламенту Канади. Результативною формою роботи по підготовці кадрового резерву високопрофесійних державних службовців, в тому числі майбутніх кандидатів у депутати, працівників Апарату стала Програма стажування молоді у Верховній Раді України за досвідом країн розвинутих демократій, за підтримки USAID.

Поза увагою поки що залишаються наукові рекомендації щодо передбачення в якості регламентної норми проведення вступних семінарів для вперше обраних до парламенту депутатів із визначенням професійної рамки його змістовного наповнення. Не в останню чергу саме тому семінар для депутатів фракції “Слуга народу” 2019 року певною мірою став “спланованою” імпровізацією, що викликала в соціальних мережах, на політичних ток-шоу чимало іронічних коментарів.

На наш погляд, вирішення проблеми довіри громадян до влади в цілому, відкритості її роботи, зокрема, українського парламенту, значною мірою залежить від активності роботи саме комітетів Верховної Ради України, уточнення їхнього статусу, зменшення кількості.

Маємо, зокрема, досвід Франції, де кількість постійних комітетів, комісій парламенту обмежена, визначена Конституцією держави по шість у кожній палаті, що дає змогу розглядати наявні проблеми більш комплексно, всебічно, залучаючи більшу кількість депутатів.

Заслуговують на увагу питання подальшого розвитку і вдосконалення самої системи парламентських комітетів, вирішення яких ускладнюється тим, що Україна здійснює державотворчі кроки в умовах недовершеної конституційної реформи. Аналізуючи організаційно-правовий аспект сучасних тенденцій надання комітетам Верховної Ради України спеціальних повноважень для здійснення парламентського контролю, А. Нижник справедливо, на нашу думку, доходить висновку, що для створення конституційних засад можливості функціонування більш оптимальної системи комітетів і комісій парламенту на вирішальному перехідному (до здійснення конституційної реформи) етапі можна було б обмежитися коригуванням змісту частини другої та п'ятої статті 89 Конституції України [6, с. 141].

Потребують більш глибокого осмислення проблеми, пов'язані з використанням електронних засобів в управлінні в роботі різних органів влади. Відомо, що серед науковців і практиків існують різні думки щодо впливу, наприклад, електронних консультацій та голосування на політичний процес. У парламенті Великої Британії електронні консультації з громадськістю виконують подвійну функцію: отримати думки в процесі діалогу та зробити оцінку методу консультацій в он-лайнному режимі як джерела інформації для парламенту. Хоча до таких дискусій долучаються найперше визнані фахівці сфери, що є предметом обговорення, така дискусія також створює нагоду висловитися традиційно недостатньо представленим зацікавленим сторонам і навіть сприяти обговоренню актуальних проблем у міжнародному, міжпарламентському форматі.

На часі – чітке визначення парламентських структур, що виконують ключові функції під час перегляду законодавства.

Враховуючи, що парламенту належить насамперед приймати такі законодавчі акти, норми яких громадяни хочуть визнати, щоб вони регулювали їхнє спільне життя, гостро постають наступні проблеми: подальше удосконалення парламентом аналітичної, дослідницької, прогностичної роботи; організація проведення та врахування незалежної експертизи законопроектів; розширення доступу компетентним громадянам до законотворчого процесу.

На наш погляд, саме спираючись на глибокі неупереджені дослідження соціального поля, на висновки незалежних експертів різні політичні сили і партії зможуть суттєво просунутися на шляху творчого, професійного погляду на компроміс, розгляду його як форми творчої згоди і домовленості на творчій основі у вирішенні таких питань, що стосуються долі й інтересів усього суспільства. Це стає можливим за умови існування достатньо розвиненої системи збирання й аналізу інформації, її обробки і прогнозування, які допомагають більш точно оцінювати реальне життя і коригувати роботу. Недооцінка стратегічного планування розвитку самого парламенту відповідно до стратегічних орієнтирів розбудови Майбутнього за підтримки суспільством, всією українською політичною нацією стримує демократичний поступ. Наукові напрацювання щодо цих проблем залишаються значною мірою незапитаними, не стимулюється активізація відповідних наукових розвідок.

Показовою є динаміка розвитку бібліотеки Конгресу США, що засвідчує поступове неухильне нарощування її дослідницького потенціалу. До 1897 року бібліотека містилася в будинку Капітолію разом із Палатою представників та Сенатом. У 1914 році сенатори та члени Па-

лати представників визначили особливі обов'язки бібліотеки перед Конгресом, запровадивши в ній спеціальний відділ, відомий згодом як довідкова служба в рамках бібліотеки.

У 1970 році Конгрес схвалив закон про реорганізацію довідкової служби в конгресову дослідницьку службу (КДС). Законом передбачалося, що КДС більше уваги і зусиль приділятиме дослідницькій та аналітичній роботі, яка безпосередньо допомагатиме Конгресові в законотворчому процесі. КДС має 800 працівників, серед яких є бібліографи, правники, економісти, соціологи, фахівці з природничих і точних наук, і пропонує дослідження і наукові розробки з усіх нагальних питань державної політики.

Безперечно, ми не можемо порівнювати масштаби забезпеченості українських і американських депутатів аналітичною, дослідницькою підтримкою, але сама тенденція розвитку подібних служб є вельми повчальною, адже у таких стратегічних справах поспішати треба повільно, фундаментально.

За таких обставин зростає значення взаємозв'язків комітетів парламенту з науковим, експертним співтовариством, зокрема, у формах постановки перед ним проблемних завдань, вирішення яких потребує спеціальних досліджень; уважного ставлення і врахування пропозицій, що надходять до комітетів і являють собою результати ґрунтовних наукових досліджень; ретельного обговорення за участю громадськості підготовлених законопроектів з урахуванням наявних точок зору.

Для нашої держави залишаються і залишаться, на наш погляд, на перспективу актуальними завдання: гнучко створювати нове законодавство, розробляти ефективні закони, вивірені не лише в економічному,

правовому сенсі, а й у психологічному, вести розумну політику; вирішувати, зокрема, питання юрисдикції у кіберпросторі, оподаткування електронної комерції; забезпечувати рівновагу між необхідністю економічного розвитку і конфіденційності інформації.

Їхнє вирішення пов'язане з налагодженням саме продуктивного діалогу, дієвої співпраці, а точніше – співтворчості парламенту, всіх органів влади з науковою спільнотою, фахівцями, небайдужими громадянами задля створення зручного для життя суспільства законодавчого поля.

Політична стратегія вирішення українських проблем на базі демократичної правової культури – це налагодження взаємодії інтересів усіх соціальних груп за допомогою ресурсів влади, найперше кадрового, із залученням людей компетентних, сумлінних, по-справжньому державних. Це – забезпечення не руйнації корисних попередніх досягнень, а примноження потенціалу розвитку, це – не обмеження можливостей для його реалізації, для творчої праці, а їхнє розширення, це – утвердження на протигагу контрпродуктивної ненависті порозуміння між людьми в ім'я загального блага.

Саме парламент об'єктивно покликаний бути визначальним лоцманом і координатором реформаторських об'єднаних зусиль науки і практики, школи і родини, держави і суспільства на базі скоординованих перспективних планів законодавчої роботи та стратегічного розвитку самого парламенту, за умови серйозної кадрової політики.

У його системі як установи має бути, на наш погляд, і потужне парламентське видавництво, продукція якого сприяла би, зокрема, процесам законотворення, зростання правосвідомості в суспільстві, доланню біполярного стереотипу мислення.

З огляду на те, що від депутатів вимагається професійна готовність діяти в інтересах усього народу, набувають особливої ваги питання антикорупційної свідомості, антикорупційної культури як критеріїв при визначенні кандидатів у депутати, якими мають керуватися політичні партії, громадські організації, формуючи передвиборчі списки або рекомендації щодо включення певних осіб у такі списки.

До речі, понад п'ятсот років тому, коли Київ дістав замість вічового устрою міське управління за німецьким (магдебурзьким) правом, кияни серйозно замислювалися над тим, кого обирати до магістрату. Правовими наслідками запровадження в Києві магдебурзького права, зокрема, стали: обмеження прав місцевої державної адміністрації (воєвод, намісників тощо); обрання власного органу місцевого самоврядування – магістрату, який складався із двох колегій – ради (адміністративний орган) та лави (судовий орган). Раду магістрату очолював бургомістр, колегію лавників – війт. Право бути обраними до магістрату мали жителі міста “добрі, розумні, осілі в місті, віком від 25 до 70 років, не дуже багаті і не дуже бідні, з доброю славою, законно народжені, охороняючі справедливість та правду, такі, що не мають жадібності та злості, не лихварі, не двоєжонці тощо” [7, с. 13].

Маємо зазначити, що сьогодні такі критерії сприймаються як порушення прав людини відповідно до Конституції України, міжнародних норм, вважається, що громадяни самі повинні розбиратися, за кого варто голосувати. Але, безперечно, в такому разі логічно ставити питання про рівень культури виборців, їхньої правосвідомості, обізнаності з реальним станом речей. На допомогу мають приходити демократичні об'єктивні

засоби масової інформації, громадські організації, які аналізують ступінь відкритості влади, на базі журналістських розслідувань чесно орієнтують громадян з цього питання, сприяють виробленню ними власних оцінок, їхньому власному осмисленому вибору. На жаль, ці питання ще не набули в Україні належної уваги, практичної продуктивності.

Особливості професійної діяльності парламенту пов'язані із складнощами управління парламентською діяльністю, узгодженістю дій підсистем парламенту, відносинами Апарату і керівних органів парламенту. Прогалини на цьому полі свідчать про відсутність необхідної наступності в організації роботи Верховної Ради України, системного підходу до заходів з її удосконалення, що є певним гальмуючим чинником професійного зростання, що має долатися.

Концептуальними орієнтирами створення ефективної системи професійного зростання в парламенті, на наш погляд, мають бути: забезпечення відкритості парламенту; гармонізація роботи основних підсистем парламенту; удосконалення підходів до наявної організації професійного навчання в парламенті; розширення діалогізації із науковою спільнотою, структурами громадянського суспільства.

Елементами цієї системи можуть бути, зокрема, відповідно до європейських рекомендацій: система рамкових знань для парламентарів, що вперше обираються до Верховної Ради України; система рамкових знань для помічників-консультантів народних депутатів України, що мають забезпечувати ефективну роботу в цілому офісу народного депутата України (співпрацю з працівниками секретаріатів комітетів Верховної Ради України; спілкування із засобами масової інформації, забез-

печення постійного діалогу парламентарія з виборцями як в центрі, так і на виборчих округах); система рамкових знань для голів комітетів Верховної Ради України (знання щодо результативності роботи комітету, комітетських парламентських слухань); система рамкових знань для членів та працівників секретаріатів Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України (роль Комітету в оптимізації структури Апарату, моніторинг та оцінка реалізації навчальних програм у парламенті).

Прийде час, ми впевнені, коли парламент, зміцнивши кадровий потенціал, удосконаливши свою структуру і внутрішню організацію, стане спроможним не лише генерувати стратегічні імпульси, але й професійним сумлінним виконанням всіх своїх функцій сприяти перетворенню політики на науку і мистецтво жити разом, а кожного громадянина – в особистість, що бере участь свідомістю, волею, почуттями і діями у розбудові і захисті достойно існуючої держави. Своєрідним політико-стратегічним форумом могли би ставати в Україні парламентські слухання за умови їх результативності та нормативного оформлення, підсумкові науково-практичні конференції за результатами спільної роботи держави і суспільства за період парламентських каденцій за широкою участі науки і практики, депутатів, працівників Апарату, представників всіх гілок влади, громадських організацій, журналістів, молоді і досвідченої генерації. Адже саме в дискусійному самокритичному діалозі з'являються сміливі обґрунтовані пропозиції, міцніють талановиті управлінці, висвічуються наші резерви щодо підвищення ефективності управління, зростання професіоналізму в усіх сферах нашого життя на базі високої професійної культури на кожному робо-

чому місці, об'єднання зусиль всієї української політичної нації навколо ідеалів демократії і справедливості.

Список посилань

1. Погорелова А. Професіоналізм в українському парламенті: проблеми зростання в контексті викликів ХХІ ст. Київ. Парламентське видавництво, 2020. 144 с.

2. Горьовий Л., Ющик О. Парламент України: проблеми управління. Віче. 1997. № 4. С. 33–43.

3. Нельга О. Новий парламент України в контексті професіоналізму. Віче. 1999. № 4. С. 50–68.

4. Матеріали семінару завідувачів секретаріатів комітетів Верховної Ради України “Шляхи забезпечення відкритості роботи Верховної Ради України: досвід, проблеми, перспективи”. К.: Парламентське видавництво, 2009. 136 с.

5. Міл Д. С. Про свободу. Київ: Основи, 2001. 463 с.

6. Нижник А. І. Сучасні тенденції надання комітетам Верховної Ради України спеціальних повноважень для здійснення парламентського контролю: організаційно-правовий аспект. Інформація і право. № 4 (27). 2018. С. 134–142.

7. Влада міста Києва (1990–2011 роки) / [Наук. ред. Мужилко О. О.]. Київ: Бужани, 2011. 144 с.

References

1. Pogorelova A. Professionalism in the Ukrainian parliament: problems of growth in the context of the challenges of the XXI c. Kyiv. Parliamentary Publishing House, 2020. 144 p.

2. Horyovyi L., Yushchuk O. The Parliament of Ukraine: management problems. Viche 1997. No. 4. P. 33–43.

3. Nelga O. The new parliament of Ukraine in the context of professionalism. Viche 1999. No. 4. P. 50–68.

4. Materials of the seminar of the heads of the secretariats of the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine «Ways of ensuring the

openness of the work of the Verkhovna Rada of Ukraine: experience, problems, prospects.» K.: Parliament publishing house, 2009. 136 p.

5. Mil D. S. About freedom. Kyiv: Osnovy, 2001. 463 p.

6. A. I. Nyzhnyk. Modern trends in granting committees of the Verkhovna Rada of Ukraine special powers to exercise parliamentary control: organizational and legal aspect. Information and law. No. 4 (27). 2018. P. 134–142.

7. Government of the city of Kyiv (1990–2011) / [Science. ed. O.O.Muzhilko]. Kyiv: Buzhany, 2011. 144 p.

Alla POHORELOVA. *Doctor of Political Sciences, Associate Professor (Küie).*

Email: ap1940@ukr.net

ORCID: ap2880063

Professional strengthening of the Ukrainian parliament: features, strategic orientations

Abstract. *The professional strengthening of the parliament is considered as a problem of ensuring the democratic choice of Ukraine in the bifurcation space of the 21st century. It has been found that the parliament and society are those components, the interaction of which decisively depends on the success of political modernization in Ukraine. The representative form of government serves both for parliamentary and professional activities as a means of realizing the potential of reason, honesty and justice that exist in the country. All actions of parliamentarians should be imbued, according to J. Stuart Mill, with «constitutional morality», that is, the unity of legal and ethical principles.*

In the context of the challenges of the 21st century, the tasks to be solved by the national parliament are significantly more

complicated, the bar of requirements for parliamentarians is noticeably raised, the problem of humanizing the political dialogue both in the parliament and in society is acute. Realization of the country's development potential requires the parliament to find such forms of its work that would take into account not only the positive experience of European countries, but also the important fact that the starting conditions and development paths of various societies to democracy are significantly different from each other. In Ukraine, in particular, mass consciousness is still far from the legal consciousness of citizens of developed countries. Ukrainian society must simultaneously make transitions from traditionality to modernity and from modernity to postmodernity. Accordingly, the dialogization of parliamentary communication is an important strategic guideline, because it is difficult to implement a constructive dialogue between the government and the opposition both in the parliament and in society as a whole.

Intolerance, passion, uncriticalness – these signs of a bipolar stereotype – are being overcome in Ukraine extremely slowly, the usual «black and white» thinking, perception and assessment of others according to the formula: «ours and strangers», «we are democrats – they are anti-democrats» are preserved. Deafness to objections from real life is especially dangerous, considering that ahead is a long and difficult work to rebuild the country precisely together, by the whole society after the tragic consequences of wartime. The project of the future should mature precisely in the co-creation of the state and society on the path of democratic governance, with the recognition of the moral imperative and the leading role of the parliament, which in itself will mean effective parliamentarism, testifying to the level of the culture of parliamentarism.

The ability and will to reach agreements, conscious rather than forced compromises, are essential elements of the culture

of democracy, the culture of parliamentarism. Any reform of the political system must be based on the need to ensure a balance between presidential power and parliamentary control. The systematic and high quality of laws, verified not only in the legal and economic sense, but also in the psychological sense, is the way to restore trust in the Ukrainian parliament.

Determining the nature of the interaction between the state and society as co-creation is of key importance, because it opens the way to understanding the importance of the culture of parliamentarism, high professionalism based on positive science, education, culture at every workplace in the process of democratic transformations in Ukraine.

Key words: *parliament, parliamentarism, society, state, dialogization of parliamentary communication, culture of parliamentarism, culture of democracy.*

Стаття надійшла до редакції 6.11.2023 р.

© Алла ПОГОРЕЛОВА, 2023 р.